

UDC 316.728

İsmail Doğan

Ankara Üniversitesi, Turkey, Ankara
E-mail: idogan@education.ankara.edu.tr**Sosyal bilimlerin eğitim bilimleri üzerindeki etkisi ve türkiye gerçekleri**

Özet. Sosyal bilimlerin bilim olma ve kendini kabul ettirme süreci önemli ve ilginç bir bilimsel serüven ortaya koymaktadır. Bilimsel yöntem sorunu başta olmak alan bazı dış nedenlerle sosyal bilimler çok uzun bir süre tarihin dışında kalmıştır. Sosyal bilimlerin literatüre girişi ve bağımsız disiplinler halinde kendilerini geliştirmeleri gecikmiştir. Bu durum sosyal bilimlerin doğa bilimleri karşısında hem akademik anlamda hem de kurumsal anlamda geride kalmasının da başlıca nedenidir. Türk bilim tarihi de dünyada sözü edilen öyküye paralel olarak -kendine özgü deneyimiyle birlikte- sosyal bilimlerin yaşadıkları güçlüklerle tanıklık etmektedir. Cumhuriyet öncesine giden bu deneyim gerek bilimin tanımı ve kabulünde, gerekse bilim adına ortaya konanların teşvik ve desteklenmesinde doğa bilimleri öne çıkarmaktadır. Ancak Türkiye’de siyasal, akademik ve bilimsel çevrelerin bilim tarihinin bu öyküsünden doğru sonuçlar çıkardığı söylenemez.

Anahtar sozler. Sosyal bilimler, cumhuriyet, çevreler, sonuç.

Sosyal bilimler insanı yaşamı içinde bütün bağlamlarıyla ele alan bilimsel bir kategoridir. Tarihin, coğrafyanın, hukukun, ahlakın, çevrenin, uzakların ve yakınların; yeryüzünün ve gökyüzünün ve bütün bunlara anlam katan her şeyin içinde olduğu bu geniş alan aynı zamanda insanî merak ve sorgulamaların da evrenini teşkil eder. Uzaklara bakarak sonsuzluğun esinlediği meraka kapılan insanoğlu, yakın çevrenin ve kendisinin ve kendisi gibi olanların yol açtığı sorunlarla da merak ve sorgulamalarını çevrenin ve toplumun üzerindeki etkilerine yöneltir. Yaşamı anlama ve çözmeye, insanoğlu için en iyi ve uygun olan koşulları yaratma mücadelesi olarak ortaya çıkan süreç genelde bilimin özelde ise sosyal bilimlerin varoluş gerekçesini de içinde barındırır. Dolayısıyla sosyal bilimler insanın yeryüzündeki ilk temasından itibaren bir başlangıç serüvenine sahiptir. “Nereden geldik?”, “Nereye gidiyoruz?”, “Evrenin bir başlangıcı ve sonu var mıdır?”, “Evreni oluşturan şey nedir”, “Bir ana madde var mıdır”, “Farklı dünyalar ve oralarda benzerlerimiz var mıdır?”, “Evrende yalnız mıyız?”, “Toplum meydana getirme dünyevi bir olgu mudur, metafizik bir olgu mudur?”, “toplum görünür olmayan bir dünyanın modeli midir, yoksa insan aklı ürünü müdür?”, “eylemlerin nihai bir cezası var mıdır?”, “toplum

yasaları tanrısal mıdır?” Bu bilgelikler ilk insanla birlikte akıl ve zihin dünyasının merkezi sorgulama konuları olmuştur. Bunların bütün bir insanlık tarihi olduğu göz önüne alındığında sosyal bilimlerin uzun bir geçmiş için zengin bir mirasa yakın olduğu görülür. Ne var ki sosyal bilimlerin tarihi bu gerçeğe rağmen doğa bilimleriyle karşılaştırıldığında çok fazla gerilere gitmez.

Bunun öncelikli nedenleri arasında bir süre bilimsel yöntemin katı bir determinist (neden-sonuç) ilişki olarak algılanması gerçeği yer alır. Bilimsel yöntemi olay ve olgular arasında sıkı neden-sonuç ilişkisi olarak uyarılma ve uygulama denemesi böyle bir ilişkiye olanak vermeyen sosyal olayların bilimsel çalışmalara konu olmasını engelledi. Toplumsal olayların (dinamiklerin) yapısından kaynaklanan bu tür engellerin yanı sıra kültürel bazı engeller de toplumsal bilimlerin literatüre girmesini geciktirmiştir. Bütün bu engelleri şöylece sıralamak mümkündür:

- Toplumsal olaylara bilimsel yöntemin uygulanamayacağı görüşü.
- Toplumsal değişmeye karşı direnç.
- Ethnocentrism (kültür bencilliği). Beyaz ve siyah ayrımı kültür bencilliğinin en karakteristik örneğidir.

- Terminoloji yetersizliği. Farklı anlamları önleyen ortak terimlerin üretilmesindeki güçlüktür.
- Bilimin dine karşı olduğu inancı.

Sosyal olaylara bilimsel yöntemin uygulanma girişimi toplumsal bilimlerin doğa bilimleri karşısında bilimsel bir kategori olarak literatüre girmesinin yolunu açmıştır. Sosyal bilimler için 1662 yılı böyle bir tarihtir. “1662 yılında İngiliz kumaş tüccarı *John Graunt*, insanın farklı özellikleri üzerine değişik meraklara yol açan doğum ve ölüm olaylarını incelemek amacıyla Londra kiliselerinin kayıt defterlerini kullanma düşüncesini uygulamaya koydu” [1]. Bu olay toplumsal bilimlerin başlangıcı olarak simgesel (sembolik) bir anlam ifade etmektedir.

Toplumsal bilimlerin asıl gelişmesi ise sanayileşme ve sonrasına ait olayların etkisinde gerçekleşmiştir. O nedenle denilebilir ki, sosyal bilim modern dünyaya ait bir girişimdir. Kökleri on yedinci yüzyıldan beri tam olgunluğa erişen, kuruluşunda onun da kendine düşeni yaptığı ve parçası olduğu bir dünyada, gerçeklik hakkında, bir biçimde amprik olarak doğrulanan sistemli, dünyevi bilgi üretme çabasına dayanır [2].

Ancak sosyal bilimlerin bilgi üretmeye dayalı kurumlaşma süreci çok uzun yıllar almıştır. Bir yandan kendi kurumsal serüvenini geliştiren süreç öbür yandan bu sürece yakıştırılan eleştirileri göğüsleme gibi farklı bir kulvarda varoluş deneyimi vermiştir. Doğanın evrensel yasalarını araştırma çabası bu eleştirilerin sosyal bilimcilere odaklandığı önemli bir alandı. Çünkü sosyal dinamiklerin içerdiği yerel çeşitlilik ve farklı özellikler evrensel boyutta ortak ve genel geçer bulguların ortaya çıkmasını engelleyen bir sınırlılık olarak kabul edilmekteydi. Böyle bir algı sadece alana değil, alanda çalışanlara ve onların bilimsel çabalarına da kuşku ile bakılmasına neden olmaktadır. Bu nokta sosyal bilimlere bilim, sosyal bilimcilere de bilim adamı gözüyle bakılmasının da uzun yıllar nedeni olarak işlemiştir.

Bilim tarihinin buraya kadar özetlenen öyküsü sosyal bilimlerin kendisini kabul ettirme serüveni yaşadığını gösterir. Gerçekten de bu böyle olmuş uzun yüzyıllar gerek sosyal bilimler gerekse sosyal bilimciler bu konuda çıkan engellerle mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Bilim denilince akla doğa bilimlerinin gelmesi, bilim insanı denilince doğa bilimcilerinin gelmesinin bilim tarihinin bu ironik öyküsüyle açıklaması yapılabilir. Bu öykünün Türk bilim tarihine etkileri de tam da bu somut açılımda ortaya çıkar.

Osmanlı Bilim Dernekleri

Modern bilimin doğa bilimleri ve bilimcileri lehinde gelişen serüveni Türk bilim tarihinin algı ve yaklaşım deneyimini de belirleyen önemli bir değişkendir. Osmanlı bilim dernekleri bu algıyı üreten ve pekiştiren ‘entelektüel ortamlar’ olarak 19.yy.da ortaya çıktı [3]. Batıdaki yeni bilgi ve kültürleri tanıtmaya gibi bir işlevi olan bu derneklerin övgüye değer buldukları bilgi, laboratuvar ortamına giren ve bu ortamlarda ürüne dönüşen bilgidir. Bilginin deney ortamındaki dönüşümlerini sahne ortamında sergileyen konferans ve seminerler zihinlerde bilginin ve bilgi adına söz konu olan her şeyin somut sonuçlar üzerinden algılanması gerektiğine vurgu yapmaktaydı. Buna göre pratik değeri olmayan, kanıtlanma imkânı vermeyen çabalar ise değerli ve anlamlı değildir. Elbette bu önermenin sosyal bilimler lehine işlemesi düşünülemezdi. Çünkü sosyal bilimlerin sonuçları itibariyle böyle bir anlam yaratması zordur. Osmanlı bilim dernekleri bilimi sonuçlarıyla itibariyle ele almakta ve bu yönüyle övgüye değer bulmaktaydılar. Bu epistemik anlayış ilim ve fen sözcüklerini tek bir anlamda üreterek (özdeşleştirerek) modern Türk bilim algısının da felsefi temellerini oluşturdu.

Bu bilgi felsefesine göre “ulûm-ı müberhene” (kanıtlanmış bilgi bilimler) ve “ulûm-ı sahîha” (doğrulanmış bilimler) olarak nitelenen doğa bilimleri toplumsal bilimlere göre daha işlevsel bulunmakta, daha önemli kabul edilmektedir. Doğa bilimlerine yakıştırılan “ulûm-ı nâfia” (yararlı bilimler) deyimini ise sözkonusu bilimlerin işlevsel boyutunu pekiştirmektedir. Bu işlevleriyle “fen ve sanayi”(teknoloji) sosyal bilimlerden önemli ve ayrıcalıklı olarak kabul görmüştür. Cumhuriyet döneminin “bilimsiz teknoloji” algı ve anlayışına yol açan bu kabulün, söz konusu bilimlerin ayrıcalıklı konumundaki etkisi yadsınamaz.

Bilgi ve bilim derneklerinin telkin ettiği bu ayrıcalık zamanla uğraş alanlarını da aşarak bir aydın ayrıcalığı da yaratmıştır. Bu yüzden zamanla fen bilimlerine yakın olmak; aydınlar, bilim adamları ve araştırmacıların konum (statü) ve prestij farklılığının da ölçütü olarak ortaya çıkıp gelişmiştir.

Epistemik ayrıcalıkların kurumsal paydaşları

Doğa ve toplum bilimleri arasındaki dengenin Tanzimat Dönemi’nde doğa bilimleri lehine olarak bozulması bu gelişmenin Cumhuriyet dönemindeki görüntüsünü de bu yönde etkilemiştir. O nedenle

doğa bilimleri ve bu bilimlerle uğraşanların daha fazla destek görmesi Tanzimat'la başlayan politikaların bir sonucudur. Kısa adı TÜBİTAK olan Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu adı ve işleviyle bu epistemik geleneği kurumsallaştıran bürokratik kuruluşların başında gelir.

1963 yılında Başbakanlığa bağlı olarak kurulan bu kurumun adı ve işlevleri arasında sosyal bilimler yer almamaktadır. Doğa bilimlerinde “temel ve uygulamalı araştırmalar yapmak, yaptırmak ve teşvik etmek” kurumun temel işlevleri arasındadır. Dolayısıyla Cumhuriyet döneminde üniversiteler dışında devlet desteği TÜBİTAK aracılığıyla doğa bilimleri ve bilimcilerine yapılmıştır. Bu durum uzun bir süre kendine özgü aydın ayrıcalığı yaratmış ve bu anlamda fen bilimlerine yakın olmanın getirdiği ayrıcalıklı statünün pekişmesinde etkili olmuştur. Üstelik bu “kurumsal doğa bilimleri sempatisi”, bilimler arasında gözetilmesi gereken dengeyi uzun vadede sosyal bilimlere aleyhine bozmuştur. Bunun sonucu olarak maddi ve manevi ödüllendirmelerde -bilim adamları ve araştırmacılar planında- en büyük payı doğa bilimleri ile uğraşanlar almış, sosyal bilimciler ise adeta üvey evlat muamelesi görmüşlerdir.

Türkiye Bilimleri Akademisi (TÜBA) devlet destekli böyle bir bilimsel eşitsizliğin sürmekte olduğu bir dönemde -1993 yılında- kuruldu. TÜBA kuruluş amacı ile Tanzimat'tan devralınan bu yanlış geleneğin olumsuzluklarını telâfi edecek bir kurum kimliği ile bu yoldaki beklentiler için gerçekten bir ümit ortaya koymuştu. Çünkü TÜBA, TÜBİTAK'ın aksine “sosyal bilimler de dâhil olmak üzere tüm bilim alanlarında görev yapmak amacıyla kurulmuştur.” Her ne kadar sosyal bilimler adı zikredilmemesine karşın “bilimci” ve “araştırmacı” ögesinin amaçlarda belirtilmiş olması tüm bilimleri kapsayan bir vurgu ile sunulmaktadır. Ne var ki böyle bir vurgunun Türk bilim ve bilgi geleneğinin yukarıda belirtilen geleneksel zeminine etkisi elbette tartışılabilir. Bu durum TÜBA'nın gerek yapısında gerekse geride kalan icraatında da belirginleşmektedir.

Akademi'nin kuruluş kanunu doğrultusunda oluşturulan aslî üyelerinin toplam sayısı 42'dir. Bunlardan 36'sı doğa bilimcisi 7'si ise sosyal bilimcidir. Benzer dağılım kurumun şeref üyeleri ve asosiye üyeleri listesinde de ortaya çıkmaktadır. Kırk dokuz kişilik asosiye üye listesinde sadece üç sosyal bilimci yer almaktadır. Görevi “Akademiye ilişkin faaliyetleri düzenlemek ve yürütmek olan” ve başkanla birlikte on bir kişiden meydana gelen Akade-

mi konseyinin de sadece üç üyesi sosyal bilimcidir. Sosyal bilimci üyelerin dağılımı ise alanı çeşitlilik açısından gerçekçi bir biçimde örneklemeden uzaktır. Bu üyeler arasında çoğunluk ekonomistlerdedir. (Bilim teşvik ödülleri büyük oranda ekonomistlere gitmesi ile bir ilişkisi olabilir mi?).

Öyle anlaşılıyor ki “sosyal bilimleri de kapsayacak biçimde” farklı ve özgün bir misyon yüklenen TÜBA, TÜBİTAK'ın entelektüel alışkanlıklarının gölgesinde kalmaktadır. Mevcut icraat, kadroların belirtilen dağılımının doğal bir sonucudur. Sosyal bilimlerin ve sosyal bilimcilerin sorunları, beklenti ve talepleri bizzat bu alanlarda çalışanlarca analiz konusu yapılabilir. Dolayısıyla % 90'ı doğa bilimcilerinden meydana gelen bir kurumun TÜBİTAK'tan çok farklı bir icraata yönelmesi elbette pek kolay değildir. TÜBA'nın gerçekleştirdiği faaliyetleri, bu kurumun TÜBİTAK'tan amaç ve işlev olarak farklılaştıran özgün bir icraata dönüşmediği gibi, sosyal bilimlerin önünü açacak etkinlikler için de yeterli felsefe ve proje üretme eğilimi de göstermemektedir. Son dönemde üniversite ders kitaplarını ödüllendiren kurumun yöneldiği bu ayrıntıda büyük bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Ders kitaplarının disiplinlerle ilgili yardımcı kaynaklar oldukları düşünülürse böyle bir ödülün tanımının üniversiteler bir ruhla bağdaşması mümkün değildir. Kaldı ki böyle bir ödül gerekli de olabilir ama bunu verecek olan kuruluşlar temel görevi bilimsel araştırmayı teşvik edecek ve özendirerek olan iddialı bürokratik kurumlar olmamalıdır.

Görüldüğü üzere bilim tarihi sosyal bilimlerin gerek dünya ölçeğinde gerekse Türkiye deneyiminde zorlu bir ontolojik (varoluşsal) mücadelesine tanıklık etmektedir. Bu durum sosyal bilimlerin gücünü ve hareket alanını zenginleştirmesi gereken bir deneyim olarak düşünülebilir.

Ne var ki özellikle Türkiye'deki akademik çevreler başta olmak üzere bürokratik kuruluşlar ve resmi politik söylemler bu tecrübeden gerçekçi sonuçlar çıkarmış görünmekten uzaktır. TÜBİTAK VE TÜBA örnekleri resmi-politik söylemlerin kurumsal çıkış noktası olarak bu bağlamın çarpıcı örnekleridir. Doğa bilimlerine yönelik alt eğitimsel güdülenme programları (ortaöğretim) Türkiye'de üniversite düzeyindeki öğrenci profilinin doğa bilimlerinde yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Algıyı sosyal bilimlerin lehine değiştirecek kuruluş olarak akademyanın (üniversitelerin) ise söz konusu bilimsel tecrübeden anlamlı, doğru ve işlevsel sonuçlar çı-

kardığı söylenemez. Bu durum eğitim bilimlerinin yeni bir bilimsel kategori olarak akademik çevrelerce büyük bir hevesle benimsenmesi gerçeğinde izlenebilir. Geline bu noktayı daha iyi anlamak için şu soruyu yanıtlayalım:

“Eğitim Sosyolojisi Sosyal Bilim midir, Eğitim Bilim (Eğitbilim) midir?”

Bu soru gerçekte bir disiplinin sorunu değil bilimler sınıflamasına ilişkin çok genel ve önemli bir sorundur. Esasen genelde sosyolojiyi özelden ise eğitim sosyolojisinin bilim olma iddiasının kökeniyle ilgilidir. Bilim tarihinde uzun yüzyıllar toplumsal olayların doğa olayları gibi bilime konu olamayacağı konuşuldu. Bu konuda ortaya çıkan tartışmalar “olasılıkçı neden-sonuç ilişkisi”nin toplumsal olaylar için geçerli olabileceği yaklaşımı üzerinden açılım kazandı. Bu durum konusu insan (beşer) olan, sosyal olan alanların da bilimler sınıflaması içinde yer almasının temel gerekçeleri arasındadır. Konusu insan olan, konusu sosyal içerik teşkil eden sosyal bilimler bu gerekçe üzerinden literatüre girmek suretiyle günümüzdeki haklı gelişmesini sürdürmektedir. Ancak son yıllarda Türkiye’de özellikle lisansüstü akademik örgütlenmede eğitim bilimleri yeni bir bilimsel kategori olarak sunulmaktadır. Bunun elbette pratikte bir kolaylık sağlayacağı düşünülebilir. Bürokratik ve eğitimsel formalitelerin farkı bir örgütlenme içinde sağlayacağı kolaylık görmezden gelinemez. Eğitimin farklı bölüm ve anabilim dalları çevresinde çeşitlendiği düşünüldüğünde farklı bir örgütlenme olarak “Eğitim Bilimleri Enstitüsü”, “Sosyal Bilimler Enstitüsü”nün yükünü hafifletmektedir.

Ne var ki bilim tarihini yüzyıllardır meşgul eden doğa bilimleri ve sosyal bilim çatışması geçmişin tecrübesi olarak dururken konusu sosyal olan bir disiplini farklı bir bilimsel kategori altında düşünmek ve tanımlamak ne kadar doğrudur? Sosyolojinin ve onun alt uzmanlık dallarının her birinin sorunsalı (problematığı) toplumsaldır. Din, hukuk, sanat, ekonomi, ahlak, siyaset ne kadar toplumsal ise eğitim de o kadar toplumsaldır.

Soğuk savaş döneminin bilimsel zihniyeti

Benzer toplumsal kurumlarda olduğu gibi sosyal bir kategori olarak ele almamak eğitimi sosyal bağlamlarından ayrı tutmak demektir. Bunun pratikte karşılığı ise okulun, öğrencinin, okul içi etkinliklerin ve bu etkinlikler üzerinde doğrudan etkisi olan

bürokrasi ve siyasetin; yakın ve uzak çevrenin devre dışı bırakılmasıdır. Böyle bir eğitim üzerinden toplumsal beklentiler içine girmek nasıl mümkün olabilir?

Sosyal bilimleri kendi içinde bölüp parçalayan anlayış büyük ölçüde soğuk savaş döneminin bilimsel zihniyetidir. Bu zihniyet bir sosyal olayın inanılmaz derecelerde parçalanarak problematik haline dönüştürme çabası üretmiştir. Dolayısıyla adeta kapı gıcirtısını bile bağımsız bir disiplinin konusu haline getirme gayretkeşliğine yol açılmıştır. Tarih olmadan siyaset; felsefe olmadan ahlak, ekonomi olmadan toplum tahlilleri yapmak ne denli gerçekçidir? Ama soğuk savaşın bilimsel zihniyeti bu bağlamları birbirinden uzaklaştırmıştır. Bilimsel alanlar kendi fildişi kulelerini yaratarak en yakın alanı bile kendileri için tehdit görmüşlerdir. Akademik ve entelektüel faaliyetin alanını daraltan bu mesafeli yaklaşım sosyal bilimlerin kendi içinde gelişmesini yavaşlatan bir sürece neden olmuştur. Her bir disiplini kendi sınırları içinde kuşatan anlayış bilim dalları kadar alanda çalışanların da tek boyutlu algı ve yaklaşım denemelerinde kalmalarının nedeni olarak işlemiştir. Oysa sosyal bilimler yaşamı ve olayları bütünsel olarak algılama ve görme deneyiminin en önemli vasıtasıdır. Hem böyle bir vasıtaya sahip olacaksın hem de tek boyutlu entelektüel algı sınırlılığında gezineceksin. Bu ironik sosyal bilimci profili soğuk savaş döneminin bilimsel zihniyetinin bir ürünüdür. Bu zeminde adeta bilgelik tekelleri kurularak belirli bir alanda uzmanlık sertifikası alan kişilere bilgi bölgeleri tahsis edilmiştir. Bu bölgelerde bilgi tekel-leri kurulmuş ve ayrıcalıklarla donanmış epistemik cemaatler (bilgi kulüpleri) oluşturulmuştur.

Oysa yeni bilimsel anlayış fildişi kuleyi yıkarak tüm alanların etkileşimini teşvik etmekte, bilgiyi bu etkileşimin yarattığı erginleşme çevreninde kat ettiği mesafenin temposu ve niteliği ile değerlendirmektedir. Bundan böyle belirli bir disipline ait problem tanımlarını tümüyle söz konusu disiplinin sınırları içinde kalarak akademik çalışmaya konu etmek ve bundan genel geçer bilimsel doğrular üretmek anlamlı bir faaliyet olarak kabul görmeyecektir. İlgisini dış dünyaya kapamış bir insanın tümüyle yerel kalan algısı ne ise, akraba disiplinlerde bile olup bitenlerden haberi olmayanların bilim adına ortaya koyduğu çalışmalar da böyledir.

Bu aşamada asıl yapılması gereken şey, entelektüel faaliyeti mevcut disiplin sınırlarına bakmaksızın gelişmesine olanak vermektir. “Gerçek-

ten de tarihle ilgilenmek sadece tarihçi denilen kişilerin tekelinde değildir. Bu, bütün sosyal bilimcileri için bir görevdir. Sosyoloji yapmak sadece sosyolog denilen kişilerin tekelinde değildir. Bu, bütün sosyal bilimciler için bir görevdir. Ekonomik sorunlar iktisatçıların tekelinde değildir. Ekonomik sorunlar sosyal bilimsel bütün analizlerde merkezi bir yer tutar. Kaldı ki meslekten tarihçilerin tarihi, sosyologların sorunları, iktisatçıların ekonomik dalgalanmaları bu alanlarda çalışan diğer sosyal bilimcilerden daha iyi açıklayabildikleri de kesin değildir” [4].

Sonuç

Bilim tarihinin en çilekeş alanları sosyal bilimlerdir. Sosyal bilimler uzun yıllar bilimsel yöntemin sınırlı algısından kaynaklanan sorunlarla birlikte bilim dışı çevrelerin de süreçte egemen olduğu ontolojik sorunlarla mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Bu durum elbette sosyal bilimcilerin yaşadıkları akademik sıkıntılarının da nedeni olarak işlemiştir. Üstelik Türk bilim tarihinin kendine özgü tecrübesi de sosyal bilimlerin evrensel öyküsünü teyit etmektedir. Bu öyküde de sosyal bilimler doğa bilimleri karşısında sürekli dezavantajlı olmuştur. Türk bilim politikası kuram ve uygulamaları hep doğa bilimleri ve bu alandan gelen bürokratik ve akademik talepleri ödüllendirmiş ve desteklemiştir. Tüm bu gerçekler ortadayken eğitimin toplumsal gerçekliğini bağlamından kopararak yeni bir kategorileştirme içinde düşünülmesi gerçekçi ve doğru hareket değildir. Hukuk Bilimleri, Felsefe Bilimleri, Edebi Bilimleri (Edebiyat), dini bilimleri şeklinde söz konusu örnekleri sosyal bilimlerin çatısı dışında kurmak ne anlama gelirse, eğitim bilimlerinin de –velev ki

bir enstitü çatısı altında da olsa- kurulması anlamlı bir akademik tasarruf değildir.

Bugün sosyal bilimler hiç olmadığı kadar önemli ve işlevsel bir alan haline gelmiştir. Post-modern toplumun bunalım ve buhranlarını sosyal bilim mantığı olmaksızın teşhis ve tespit etmek çok güçtür. Böyleyken bilimsel alanların en yakınlarını da birbirlerinden uzaklaştırma denemeleri değişimin mantığını anlamamak demektir. Bir yandan bireyi bir değer olarak öne çıkaran küresel gerçekler öbür taraftan bu değerlerin bütünsel varlığını görmezden gelen indirgemecilik. Bu yaman bir çelişkidir. İnsanı bağlamlarından ayrı olarak anlamak mümkün olmadığı gibi toplumu, insanlar ve toplumlararası ilişkileri bağlamlarından ayrı olarak anlamak ve açıklamak da mümkün değildir. Sosyal bilimlerin bütünselliğini ve çatısı altında olan bilimlerin etkileşimini zorunlu kılan da bu gerçeklerdir.

Kaynakça

- 1 Doğan İsmail, (2000), “Türkiye Bilimleri Akademisi Ödülleri”, Sivil toplum: Ondan Bizde de Var, İstanbul, içinde s. 177-180.
- 2 Doğan İsmail, (2000), “Vizyon ve Geometri”, Sivil toplum: Ondan Bizde de Var, İstanbul, içinde s. 175-176.
- 3 Doğan İsmail, (1997), “Osmanlı Bilimsel Topluluklarının Türkiye’deki Bilim Eğitimine Etkileri”, Değişen Türkiye’de Bilim ve Kültür, Ankara, İmaj Yayınevi, s. 68-92.
- 4 Doğan İsmail, “Osmanlı Bilimsel Topluluklarının Türkiye’deki Bilim Eğitimine Etkileri”, Değişen Türkiye’de Bilim ve Kültür (1995), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, C:26, Sayı: 1, s. 131-149.

И. Доган

Әлеуметтік ғылымдардың педагогикалық ғылымдарға деген ықпалы және осы тұрғыдағы Түркия тәжірибесі

Қоғамдық ғылымдар мен білім әлеуметтануы қызық әрі өзіндік даму жолымен ерекшеленуде. Қоғамдық ғылымдар кейбір сыртқы факторлар себебінен ұзақ уақыт бойы тарихи даму жолынан тыс қалып келген. Бұл сала Түркияның өзінде аталмыш кезеңдерді басынан өткерген. Түркия Республикасының қалыптасуымен бірге білім беру саласына өз деңгейіндегі бағасы беріліп оның дамуына да көңіл бөліне бастаған.

Түйін сөздер: қоғамдық ғылымдар, сыртқы факторлар, тарихи, даму жолы.

И. Доган

Влияние социальных наук на педагогические науки в Турции и их реальное состояние в современном обществе

Общественные науки и социология образования являются актуальными в современном обществе. Общественные науки имеют свою историю, свои проблемы развития данной отрасли. Социология образования имеет свои пути развития. Автором дана оценка системе образования и ее развития.

Ключевые слова: общественные науки, социология образования, этапы пути социологии, система образования.

I. Dogan

The influence of social sciences on the educational sciences in Turkey and their state in the modern society

Social Sciences and Educational Sciences and the Sociology of Education Being a science and self-acceptance process of social sciences reveals an important and interesting adventure. Social sciences have been out of history for a very long time because of some external problems including scientific method problem. Entering to the literature and developing themselves as independent disciplines of social sciences were delayed. This situation was the major cause of being late for social sciences against natural sciences both in academic and scientific sense. Turkish history science also testifies the difficulties of social sciences –with its own experience-parallel to the story. This pre-republic experience both in adoption and definition also encouraging and supporting stages of things set out in the name of science put forward the natural sciences. However, it cannot be said that the political academic and scientific environments have issued correct results from this story of science history.

Keywords: Social sciences, educational sciences, environment, science history.